

Ukraine, focuses on projects and image campaigns libraries Odessa region, conducted in order to increase the credibility of libraries.

Keywords: *Library of the Odessa region, the project activity libraries, the reform of the library.*

УДК 021.21:004.91:027.54(477.74)

І.О. Бірюкова

ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ОДЕСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ

Представлено основні види електронних інформаційних ресурсів Одеської національної наукової бібліотеки, створення та динамічний розвиток яких є запорукою реалізації прав громадян на знання, освіту, користування культурними досягненнями та загальнодоступність інформаційних ресурсів держави, дієвим внеском у формування єдиного науково-інформаційного простору України та входження вітчизняних бібліотек у світовий культурний та інформаційний простір.

Ключові слова: *інформаційні ресурси, електронні ресурси, бібліотечні інформаційні ресурси, веб-сайт, електронна бібліотека, електронний каталог, електронний документ, база даних*

Важливу роль у виконанні завдань розвитку інформаційного суспільства в Україні відіграють публічні, галузеві, відомчі та інші бібліотеки країни, що задовольняють інформаційні потреби суспільства, формуючи інформаційно-бібліотечні ресурси та забезпечуючи доступ до них, в т.ч. з використанням сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій. Одним з дієвих механізмів досягнення зазначених завдань є створення власних електронних інформаційних ресурсів та розширення можливостей доступу до них.

Одеська національна наукова бібліотека (далі – ОННБ) є найстарішою публічною книгозбірнею держави. Універсальна за складом фонду, публічна за формами обслуговування, ОННБ є провідним культурним, освітнім, науково-інформаційним державним закладом, що здійснює функції науково-дослідного, методичного та координаційного центру з питань бібліотекознавства, бібліографознавства, документознавства, бере участь у розробленні державної політики в галузі бібліотечної справи України та її реалізації [2].

ОННБ бере дієву участь у зміцненні інформаційної інфраструктури країни, створюючи в електронній формі бібліотечні фонди, розвиваючи відповідні інформаційно-пошукові системи, забезпечуючи доступ до них з метою реалізації конституційних прав користувачів щодо свободи інформації, наукової, технічної, літературної, художньої творчості тощо.

Ефективним засобом задоволення інформаційних запитів віддалених користувачів є офіційний веб-сайт ОННБ odnb.odessa.ua, утворений для забезпечення реалізації прав громадян на знання, освіту, користування досягненнями культури, на загальнодоступність інформаційних ресурсів, поглиблення інформаційної взаємодії з громадськістю, урядовими і неурядовими організаціями України та світу, зміцнення професійної співпраці у галузі бібліотечної справи, популяризації діяльності ОННБ [1]. Структура Веб-сайту враховує основні напрямки діяльності бібліотеки як науково-інформаційного, культурно-освітнього і науково-методичного центру півдня України. Так, головними інформаційно-ресурсними компонентами Веб-сайта ОННБ є довідкова інформація про ОННБ, електронний каталог ОННБ, електронна бібліотека ОННБ, інформаційно-документний компонент професійного спрямування «Діловий кейс бібліотекаря»; компонент бібліотечних сервісів для віддаленого користувача. Щорічно сайт ОННБ відвідують в середньому 95,4 тис. користувачів, середній щорічний показник звернень – 2,470 млн. звернень. Веб-сайт ОННБ став переможцем всеукраїнського конкурсу бібліотечних сайтів, що проводився 2014 року Мінкультури та Українською бібліотечною асоціацією у номінації «Кращий сайт бібліотеки національного/державного рівнів та обласної бібліотеки».

Одним з найпопулярніших ресурсів є електронний каталог — бібліографічна база даних, що створюється в автоматизованій інформаційній бібліотечній системі Absotheque UNICODE. Станом на 01.01.2016 електронний каталог містить 318,9 тис. бібліографічних записів та відображає наявні документні ресурси, що надійшли до фонду ОННБ з 2001 р., а також записи, внесені в рамках часткової ретрокаталогізації підсобних фондів рідкісних видань (з 1586 року). Технічні можливості АІБС Absotheque UNICODE дозволяють використовувати електронний каталог для надання доступу до оцифрованих видань із фондів ОННБ, інших документів електронної бібліотеки.

Електронна бібліотека ОННБ орієнтована на широкі кола користувачів і вирішує завдання просвітницької, наукової, довідкової роботи ОННБ. Це програмно пов'язана з електронним каталогом база даних, що складається з повнотекстових електронних версій видань ОННБ, документів з електронних носіїв, отриманих бібліотекою від авторів та/або як обов'язковий примірник тощо [3]. Основні напрями розвитку і принципи організації електронної бібліотеки ОННБ передбачають її розвиток та функціонування в якості складової національно-культурного електронного інформаційного ресурсу у сфері у сфері науки, техніки, культури, освіти. Станом на 01.01.2016 електронна бібліотека, складовими якої є в т.ч. інформаційні ресурси, створені підрозділами ОННБ (методичні рекомендації, збірники матеріалів, бібліографічні покажчики, списки, довідки, огляди тощо), містить 250 повнотекстових документів (з них 156 документів відкритого доступу, 94 – локального доступу). До електронної бібліотеки обмеженого доступу включаються документи з електронних носіїв, отриманих бібліотекою від авторів та/або як обов'язковий примірник тощо. Обсяг джерельної бази для формування електронної бібліотеки (фонд документів на електронних носіях) станом на 01.01.2016 від складає 2723 документи.

Колекція баз даних краєзнавчої тематики станом на 01.01.2016 містить 660 470 записів повнотекстових версій періодичних видань та наукових збірників, згрупованих за колекціями: Одеські ЗМІ; Українські ЗМІ; Регіональні ЗМІ; Одеса; Мистецтво, культура; Спортивна Одеса; Суспільство; Видатні особистості; Екологія; Адресно-довідкові (Одеса).

З метою виключення з процесів обслуговування користувачів оригіналів документів особливого історико-культурного значення, захисту пам'яток друку і писемності, документів, що користуються підвищеним попитом, а також груп документів, фізичний стан яких є незадовільним, в ОННБ створюється страховий фонд шляхом перенесення документів на цифрові носії інформації.

Серед першочергових документів фонду оцифровуються найбільш цінні та рідкісні документи, зокрема унікальні краєзнавчі книжкові та періодичні видання: газети «Одесский вестник» (1830-1835, 1862 pp.), «Ведомости Одесского Градоначальства» (1870-1877), «Херсонские епархиальные ведомости» (1868); книги - Попруженко М.Г. Одесская Городская Публичная Библиотека 1830 – 1910: исторический очерк (1911), Исторический очерк Одессы с 1794-1803 г. (1885), Систематический путеводитель: Адресная и справочная книга Одессы

(1898), Русско-французский путеводитель (1897) та ін.

Загалом електронна колекція оцифрованих у 2009-2015 рр. видань включає понад 32 тис. копій сторінок 108 видань з історії, теорії і сучасного стану культури України. Частина з цих документів представлена в рамках загальнодержавного інтегрованого ресурсу Електронна бібліотека «Культура України».

Окрім електронних ресурсів власної генерації, ОННБ надає користувачам можливість використання віддалених науково-інформаційних мережевих ресурсів, отриманих на умовах договору, ліцензії тощо. Так, протягом 2013-2015 рр. надавалися 54 постійні та тестові доступи до мережевих баз даних EBSCO, JSTOR, eLibraryUSA, IMF elibrary, Britannica Library, HeinOnline, Royal Society Publishing та інших.

Таким чином, електронні інформаційні ресурси ОННБ є потужним сегментом науково-інформаційного простору України, а їхніх динамічний розвиток - дієвим механізмом забезпечення реалізації прав громадян на знання, освіту, користування культурними досягненнями та загальнодоступність інформаційних ресурсів, розвитку національної й світової науки та культури.

Список використаних джерел

1. Положення про Веб-сайт ОННБ ім. М. Горького, затверджене наказом ОННБ ім. М. Горького від 11.02.2014 №09
2. Статут Одеської національної ордена Дружби народів наукової бібліотеки імені М. Горького, затверджено наказом Міністерства культури України від 05.06.2012 № 579.
3. Концепція електронної бібліотеки ОННБ ім. М. Горького, ухвалена рішенням вченої ради ОННБ ім. М. Горького від 14.10.2011.

Представлены основные виды электронных информационных ресурсов Одесской национальной научной библиотеки, создание и динамичное развитие которых является залогом реализации прав граждан на знания, образование, использование культурных достижений и общедоступность государственных информационных ресурсов.

Ключевые слова: *информационные ресурсы, электронные ресурсы, библиотечные информационные ресурсы, веб-сайт, электронная*

библиотека, электронный каталог, электронный документ, база данных.

The article presents basic types of electronic information resources of Odesa National Scientific Library, which creation and dynamic development is a guarantee of the rights of citizens to knowledge, education, use of cultural achievements and accessibility of information resources of the state, an effective contribution to the formation of a common scientific information space of Ukraine and integration of Ukrainian libraries to global cultural and information space.

Keywords: *information resources, electronic resources, library information resources, website, electronic library, electronic catalog, electronic document database.*

УДК 37.77/78-027.252:027.021(477-25)

О.Г. Кириленко

ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК І АРХІВІВ В УМОВАХ ОБМЕЖЕНЬ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Наведено перелік умов, за яких бібліотеки та архіви України для реалізації своїх функціональних завдань використовують виключення і обмеження в авторському праві щодо репродукування творів.

Ключові слова: *бібліотеки і архіви України, виключення і обмеження в авторському праві, правові аспекти бібліотечно-інформаційної діяльності.*

В умовах розвитку інформаційного суспільства наукові бібліотеки і архіви є провідними установами, що зберігають інтелектуальний потенціал суспільства та забезпечують сучасний рівень задоволення інформаційних потреб користувачів. Створення інформаційних продуктів і послуг, зберігання документних ресурсів в межах діяльності цих установ спрямовано на забезпечення наукової, освітньої діяльності, сприяння духовній комунікації між різними поколіннями. Надання широкого доступу до інформації в епоху цифрових технологій обумовлює розуміння вимог національного законодавства та міжнародних угод щодо охорони прав авторів на створенні продукти інтелектуальної, творчої діяльності.

Основні положення національного законодавства щодо авторського та суміжних прав відповідають нормам актів та договорів